

Respons

Sudan: Meldeplikt

- Hvilke myndigheter kan pålegge meldeplikt?
- Hvordan praktiseres meldeplikten; hvem ilegges meldeplikt og for hva?
- Hvilke reaksjoner skjer i praksis ved brudd på meldeplikten?

Bakgrunn

Løslatelse mot meldeplikt er et virkemiddel som vanligvis brukes av politi som alternativ til varetektsfengsling i forbindelse med etterforskning av straffesaker. I Sudan bruker dessuten sikkerhets- og etterretningstjenesten NISS meldeplikten for å kontrollere opposisjonelle og regimekritikere. Kildegrunnlaget for denne responsen er informasjon fra lokale menneskerettighetsaktivister, representanter for den politiske opposisjonen og sivilsamfunnsgrupper innhentet på Landinfos tjenestereiser til Khartum i september-oktober 2012 (se Landinfo 2013a; 2013b) og oktober 2014, og annen skriftlig informasjon.

Hvilke myndigheter kan pålegge sudanske borgere meldeplikt?

Innenriksdepartementet og Justisdepartementet har myndighet til å pålegge folk meldeplikt. I praksis betyr dette både politiet og etterretnings- og sikkerhetstjenesten NISS.

Hvem ilegges meldeplikt og hva innebærer den?

Både ved førstegangsforseelser og straffbare handlinger med relativt kortvarige straffer kan straffen under visse omstendigheter omgjøres til meldeplikt. Dette kan også skje etter en viss soningstid i tillegg til bøter, eller komme som et tillegg til en fengselsstraff.

Meldeplikt – og innkalling til avhør hos NISS, som er hyppig brukt mot politiske motstandere og aktivister – er på mange måter en mildere form for internering ved at folk må møte daglig eller flere ganger ukentlig ved den lokale politistasjonen eller NISS-kontoret. Der risikerer de å bli værende i timevis før de blir bedt om dra hjem og møte opp en annen dag.

Det er Landinfos inntrykk at myndighetene bruker disse metodene både som maktmidler for å straffe aktivister, og for å skremme unge samfunnsengasjerte mennesker fra å ta skrittet over i

aktivistenes rekker. Det er derimot mindre trolig at meldeplikten i dag brukes mot personer som støtter grupper som driver væpnet kamp mot regimet i Sudan. Dette vil som oftest være personer som selv stammer fra konfliktområdene, og virkemidlene som brukes mot dem synes å være mer brutale (se Landinfo 2013a for mer)

Bruken av meldeplikt for å kontrollere både faktiske og potensielle kritikere, er heller ikke av ny dato. Dette systemet var i omfattende bruk allerede på 1990-tallet. Det ble da benyttet mot personer som var mistenkt for SPLA-sympatier, fagforeningsaktivister og andre opposisjonelle (Utenriksdepartementet 1994; Danish Immigration Service 2000 s. 46-47, 2001, s.13-14).

Når en person løslates mot meldeplikt eller idømmes meldeplikt som alternativ til eller i tillegg til annen straff, benyttes ofte en garantist. Kravene til garantisten er blant annet at vedkommende må være en offentlig myndighetsperson med fast adresse. Vedkommende garanterer for at personen som løslates ikke forlater staten eller landet, og at de vil møte opp til avtalene. Garantisten(e) kan risikere fengsling eller bøter hvis den meldepliktige ikke møter opp som avtalt. Garantierklæringen nedtegnes i en bok/offisielt register ved den lokale politistasjonen (Norges ambassade i Sudan, e-post 7. mars 2014).

NISS har vide fullmakter i medhold av den nasjonale sikkerhetsloven (Amnesty 2010, s. 22), og innkalling til meldeplikt eller avhør til NISS skjer ifølge lokale aktivister muntlig (representant for sivilsamfunnsgruppe, møte i Khartum 29. oktober 2014; representant for Girifna, møte i Khartum 30.oktober 2014).

Konsekvenser ved brudd på meldeplikten

Unnlater man å overholde meldeplikten som er pålagt i forbindelse med en straffesak, risikerer man arrestasjon og å måtte sone den opprinnelige straffen i sin helhet.

Flere av Landinfos lokale samtalepartnere i Khartum høsten 2014 – som enten selv hadde vært ilagt meldeplikt, eller kjente en rekke andre som hadde vært i samme situasjon – forklarte at opposisjonelle og aktivister, deriblant journalister allerede for fem-seks år siden markerte sin motstand mot bruken av meldeplikt ved å unnlate å møte opp. I begynnelsen ble mange av dem som ikke møtte, arrestert, men etter en tid uteble reaksjonene. Én av dem som var pålagt meldeplikt, en journalist, gikk dessuten til sak mot myndighetene fordi han mente meldeplikten var rettsstridig, og domstolen dømte i hans favør (menneskerettighetsaktivister, møter i Khartum oktober 2014; Kommunistpartiet, møte i Khartum 26. oktober 2014). Det kan tilsynelatende virke som om myndighetene er blitt mer tilbakeholdene med å arrestere folk som ikke overholder meldeplikten, men de samme kildene fortalte også om arrestasjoner for brudd på meldeplikten, så bildet er ikke entydig. Beskrivelsene som gis av lokale opposisjonelle og aktivister tyder på at NISS reagerer sterkere mot de yngre aktivistene for å skremme dem, enn mot de mer etablerte og kjente regimekritikerne.

Kan man unndra seg meldeplikten ved å flytte til en annen del av landet?

Lokale myndigheter vil kunne fange opp personer som har brutt meldeplikten og bosatt seg i en annen del av landet, og de vil trolig varsle sentrale myndigheter/NISS. Landet har et nasjonalt, digitalt folkeregister, og myndighetene har dermed relativt god oversikt over sine borgere. De som eventuelt ikke er registrert vil sannsynligvis primært være folk bosatt i

grisgrendte strøk, særlig nomader, mens befolkningen i tettbygde strøk og byer gjennomgående er registrert, unntatt mange av de internt fordrevne.

Er legal utreise fra Sudan mulig hvis man er ilagt meldeplikt?

Sudanske borgere må ha utreisetillatelse som utstedes av Innenriksdepartementet for å forlate landet. Alle søknader går via sikkerhetstjenesten NISS for klarering, og det innebærer at personer som er gitt meldeplikt – av politiet eller sikkerhetstjenesten – neppe får en slik tillatelse. Til tross for kravet om utreisetillatelse og grundig kontroll ved utreise, er det utvilsomt mulig å reise ut selv om man er pålagt meldeplikt, uten utreisetillatelse og med eventuelt falske reisedokumenter (representant for en internasjonal organisasjon og menneskerettighetsaktivister, møter i Khartum oktober 2014). Dette gjelder trolig alle grenseoverganger. Bestikkelser og personlige kontakter er viktig i så henseende. Den økonomiske situasjonen i landet er svært vanskelig for mange, og ansatte i ulike deler av kontrollapparatet ved flyplassen og ved grenseoverganger er lavt lønnet og trolig mottakelige for bestikkelser. Det som later til å bety mest er personlige kontakter, men kombinasjonen av forbindelser og penger er trolig avgjørende (se Landinfo 2014 for mer). Brudd på meldeplikt kombinert med (ulovlig) utreise får trolig ingen videre konsekvenser enn brudd på meldeplikt i seg selv.

Innreisekontroll og meldeplikt

Innreisekontrollen som gjøres på de ordinære grensestasjonene er etter alt å dømme like grundig som utreisekontrollen, og myndighetene har digitaliserte registre hvor et pålegg om meldeplikt registreres. Det innebærer at personer som har brutt meldeplikten kan fanges opp ved innreise (Norges ambassade i Sudan, e-post 7. mars 2014). Men bestikkelser og personlige kontakter vil trolig også i denne sammenhengen spille en avgjørende rolle for om man passerer uhindret.

Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon (Landinfo) skal som faglig uavhengig enhet innhente og analysere informasjon om samfunnsforhold og menneskerettigheter i land som Utlendingsdirektoratet (UDI), Utlendingsnemnda (UNE) og Justis- og beredskapsdepartementet har behov for kunnskap om. Landinfos responser og temanotater er basert på opplysninger fra både åpne og anonyme kilder. Opplysningene er innsamlet og behandlet i henhold til kildekritiske standarder.

En respons er et svar på konkrete spørsmål som saksbehandlere i utlendingsforvaltningen har stilt Landinfo. Responser er ikke ment å være utfyllende redegjørelser for et tema, og kildegrunnlaget er ikke alltid like bredt som i våre temanotater. Responser er utarbeidet innenfor korte frister og inneholder gjerne lite bakgrunnsinformasjon.

Opplysningene som blir lagt fram i responsene, kan ikke tas til inntekt for et bestemt syn på hva praksis bør være i utlendingsforvaltningens behandling av søknader. Landinfos responser er heller ikke uttrykk for norske myndigheters syn på de forhold og land som omtales.

Respons Sudan: Meldeplikt

Referanser

Skriftlige kilder

- Amnesty (2010, 19. juli). *Agents of Fear: The National Security Service in Sudan*. London: Amnesty. Tilgjengelig fra <http://www.amnesty.org/en/library/info/AFR54/010/2010> [lastet ned 16. desember 2014]
- Danish Immigration Service (2000, september). *Report on the fact-finding mission to Cairo (Egypt) and Geneva (Switzerland). Human rights situation in Sudan and position of Sudanese nationals in Egypt*. København: Danish Immigration Service. Tilgjengelig fra <https://www.nyidanmark.dk/NR/ronlyres/553E423B-4B4C-41A7-BD74-19E5C3096571/0/FactfindingmissiontoCairoandGeneva2000.pdf> [lastet ned 5. desember 2014]
- Danish Immigration Service (2001). *Report on fact-finding mission to Cairo, Khartoum and Nairobi*. København: Danish Immigration Service. Tilgjengelig fra https://www.nyidanmark.dk/NR/ronlyres/A42178E9-7044-48F0-A93E-36E1005D58A7/0/Sudanenred281002_eng.pdf [lastet ned 5. desember 2014]
- Landinfo (2013a, 7. november). *Sudan: Forhold for grupper med tilknytning til Darfur, Sør-Kordofan og Blå-Nilen*. Oslo: Landinfo. Tilgjengelig fra http://landinfo.no/asset/2607/1/2607_1.pdf [lastet ned 5. desember 2014]
- Landinfo (2013b, 11. november). *Sudan: Handlingsrom for regimekritisk politisk aktivisme*. Oslo: Landinfo. Tilgjengelig fra http://landinfo.no/asset/2611/1/2611_1.pdf [lastet ned 5. desember 2014]
- Landinfo (2014, 20. november). *Sudan: Utreisetillatelse og grensekontroll*. Oslo: Landinfo. Tilgjengelig fra http://www.landinfo.no/asset/3009/1/3009_1.pdf [lastet ned 5. desember 2014]
- Utenriksdepartementet (30. juni 1994). *Rapport fra ambulerende flyktningeattachés besøk i Sudan 19. - 22. juni 1994*. Oslo: Utenriksdepartementet.

Muntlige kilder

- Kommunistpartiet, ved Siddiq Yusuf & Ali Said Ibrahim. Møte i Khartum, 26. oktober 2014.
- Menneskerettighetsaktivister. Møter i Khartum, oktober 2014.
- Norges ambassade i Sudan. E-post, 7. mars 2014.
- Representant for sivilsamfunnsgruppe. Møte i Khartum, 29. oktober 2014.
- Representant for en internasjonal organisasjon. Møte i Khartum, 28. oktober 2014
- Representant for Girifna. Møte i Khartum, 30. oktober 2014.

© Landinfo 2014

Materialet i denne publikasjonen er omfattet av åndsverklovens bestemmelser. Uten særskilt avtale med Landinfo er enhver eksemplarfremstilling og tilgjengeliggjøring bare tillatt i den utstrekning det er hjemlet i lov.